

„Ljubil sem lepoto Tvoje hiše“ sme govoriti s psalmistom jugoslovanski mecen, ako se ozre na prelepo svojo stolnico, isto sme pa še zlasti poudarjati tudi radi tega, ker mu je posebna skrb, da ta hiša božja tudi vedno ostane lepa. Povem samo, da se mora po njegovem povelju vsak dan po vsej cerkvi prah obrisati, da je res čista kakor soba imenitnega gospoda.

Strossmayer je pač vzor rodoljubnega biskupa; diči ga rednost, delavnost, vztrajna neumornost, posebno pa še radodarnost, ki ne pozna meje zlasti za korist milega naroda. Istina je, da ima lepe dohodke, ali porabljal jih je blagi mož tako, da lahko ponosno govori: „Imel sem, a tudi dal v plemenite svrhe.“ Cerkev, vseučilišče, galerija slik, jugoslovanska akademija kličejo: Ustanovitelj, mecen naš je biskup Josip Jurij Strossmayer.

Razven tega je razdal tisoče in tisoče v podporo ubogim dijakom, ustanovil malo se-

menišče in večinoma zasadil veliki park pri biskupski palači. Ta je krasno uravnan. Ponuja najprijetnejše izprehode ob vsakem dnevnem času. Biskup, ki je pri visoki starosti vendar še dosti krepak, se po njem navadno izprehaja dopoldne in popoldne po dve uri. Trdi, da je vesel posebno dveh rečij: Prvič, da se ni navadil pušiti in da je vedno redno živel, drugič, da je našel Rogatec. Ohrani ga Vsemogočni še dolgo!

O Djakovu ni omeniti sicer nič posebnega. Zanimiva je župnijska cerkev radi tega, ker je bila ob času turškega gospodstva mohamedanska džamija, kar se na zidavi vidi še prav očitno.

Ker mi je odločeni čas potekal, sem proti večeru nekako nerad zapustil gostoljubno Djakovo in se vrnil na železnično postajo Vrhpolje, kamor so me potegnili v brzem diru biskupovi konji.

Globoko v spomin utisnjen mi je ostal obisk v tako znamenitem Djakovu.

(Konec.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Dragotin Kette: *Poesije*. V Ljubljani 1900. Založil L. Schwentner. 8° Str. 150. Cena 3 K. — Za veliko noč smo dobili v roke poezije jako mladega, a že umrlega slovenskega pesnika. Kette je umrl lani 26. mal. travna star 23 let. Poznamo pesnika še iz mlajše dobe. Kazal je v svojem teženju in v pesniških poskusih dobro krščansko vzgojo in krepkega duha. Pozneje je v marsičem krenil na drugo pot, njegov pesniški duh si je iskal predmetov in tešila v moderni struji, a ni se izgubil v tej struji. Izvestno bi bil še jako napredoval, ko bi ne bil moral tako zgodaj dati slovesa poeziji in življenju.

Glavni predmet njegovim nemaloštevilnim pesmim je ljubezen. Dasi v tem predmetu ni mladostno-sramežljiv ali platonično-sanjav, vendar se ogiblje nizkosti. Rad gleda v življenje in razne njegove pojave in jim hoče umeti vire in namene. Zato je v njegovih poezijah nekaj moškega, zrelega. Tudi izvirnosti mu ne moremo odrekati, kar mu je gledé na mlada njegova leta posebno v hvalo. Da pa velikih idej pri njem ni iskati, to se umeva samo ob sebi.

Tudi v obliki se naš pesnik ni udal novi struji, četudi je delovala nanj. To se najbolje vidi iz njegovih 16 lepih sonetov in iz njegovih gazel. Oblika njegova je izvečine pravilna, skrbna, da se ji pozna pridna roka.

Gospod Aškerc, ki je izdal to zbirko, ji je napisal predgovor, založnik pa ji je priredil lepo obliko in oskrbel sliko pokojnikovo.

Želimo o priliki podati celotno sliko pokojnikovo in ob tem oceniti tudi druge njegove pesmi.

Bili bi te zbirke bolj veseli, ko bi nam ne kazala jasno onega toka v slovenskem življu, ki hoče naš narod in zlasti mlado razumništvo pripraviti do nove zapadne kulture.

Fr. L.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matica Hrvatske“ za leto 1898.

Bare Poparić. *O pomorskoj sili Hrvata za dobe narodnih vladara. S uvodom o rimskim liburnama*. Zagreb 1899. Naklada Matice Hrvatske. 8°. Str. 140. Cena 1 K. 60 h.

Ni debela ta knjiga, obsega namreč samo 140 strani, a je vrlo zanimiva, ker je to prva obširna razprava te vrste v hrvaški književnosti. Po našem mnenju je knjiga deloma pisana preučeno za občinstvo, kateremu je namenjena, zato pa ima več kritičnega duha, s katerim se odlikuje vrli pisatelj v raziskovanju hrvaške zgodovine.

V uvodu je pisatelj prav na kratko toda pregledno opisal rimske liburne (ladje), katere so sprejeli Rimljani od Liburnov, svojih zaveznikov na liburnskem zalivu (Kvarneru) Liburni so bili prvi mornarji za cesarja Avgusta, pa tudi še mnogo kasneje. Ko so se Hrvati v 6. veku po Kr. naselili v te kraje, so se gotovo mnogo naučili od teh mornarjev. Znali pa so Hrvati že poprej prav spretno tesati ladje, Obri so jih silili na to delo prav pogostoma; kasneje so jih celo Benečani zvali v svoje mesto, da jim izpopolnijo njih brodovje. A ker so Hrvati po sporočilu Pavla Dijakona že l. 642. z veliko morskno silo udarili na laško obrežje pod mesto Lepont, more se trditi, da so imeli Hrvati že okoli polovice VII. veka jako pomorsko silo na Jadranskem morju (str. 44.). Bila je ta moč gotovo jednaka, če ne jačja od benečanske in bizantinske.

Nekaj časa potem so premgli Hrvate Franki; a ko so se le teh osvobodili, bili so kmalu zopet pred Benetkami (l. 846.). Posebno jaki so bili Hrvati pod knezom Domagojem (864—876), katerega so se Benečani silno bali ter ga zato tudi zvali „pessimus dux Slavorum“. Hrvati so se borili v tem času tudi proti Saracenom z drugimi kristijani. Za bana Branimira (879—892) je hrvaška pomorska sila grozila ne samo Benečanom, ampak tudi drugim laškim obrežnim mestom. Ravno v tem času so začeli Benečani plačevati davek za svobodno brodarenje po Jadranskem morju. O tem davku razpravlja pisatelj v posebnem (III.) odseku ter je dokazal nepobitno, da so Benečani zares izročali ta davek hrvaškimi vladarjem do kralja Držislava (970—1000) vkljub vsem zavijanjem novejših benečanskih in drugih Lahom prijaznih zgodovinarjev. Ravno v tem odseku je pokazal pisatelj natančno poznavanje virov za hrvaško zgodovino ter njih kritično uporabo.

Najjačja je bila pomorska sila hrvaška za prvega kralja Tomislava (912—930). Takrat je štela že 180 brodov in do 5000 pomorščakov ter 15.000 veslarjev. Za kralja Držislava se je dogodilo narodno izdajstvo, ker je kraljev brat Svetoslav prešel s hrvaško mornarico na benečansko stran ter so tako Hrvati izgubili prvenstvo na Jadranskem morju (l. 1000). Od tega časa so slavili Bene-

„Fantič, li vstani gor',
greva za Jezusam!“

čani vsako leto na dan Vnebovzjetja Gospodovega pohod dožda v Dalmacijo. Ta dan je metal dožd z bucentora ladje prstan v morje v znamenje, da so se Benetke ta dan zaročile z Jadranskim morjem. Za Krešimira II. (1009—1035) so prišla celo dalminska mesta pod bizantinsko vlast, tako hudo je oslabela Hrvaška na morju. Šele Peter I. (1058 do 1073) je zopet osvojil hrvaško morje ter je je l. 1069. na zboru v Ninu imenoval svojim. Tudi še za Zvonimira (1076—1089) se je odlikovala hrvaška mornarica v zvezi z normansko v bojih proti Bizantu, najhujšemu protivniku papeža Gregorja VII. Po smrti Zvonimirovi pa je prenehala sploh moč Hrvaške, a z narodno dinastijo propadla tudi hrvaška mornarica.

Na kraju govori pisatelj še o ustrojstvu hrvaške bojne mornarice, o kraljevskih in pomočnih ladjah, o glavnem zapovedniku (najprej ban, potem kralj) mornarice, o admiralih Rusinu, Jakobu itd.

V tej drobni knjigi ne nahajamo samo ugodnega in zanimivega zgodovinskega berila, nego tudi mnogo krasnih vzpodbud narodne misli in narodnega ponosa. I s te strani je storil pisatelj svojo dolžnost, a bravci mu bodo zato gotovo hvaležni.

I. Steklasa.

Ptice. Prirodopisne i kulturne crtice. Dio prvi. Napisao dr. Stepan Gjurašin. Sa sto i sedam slika. 8°. Str. 318. Cena K 4. — V tej knjigi smo dobili začetek opisovanja tičev, ki bodo čitatelje brezdvomno še bolj mikali nego n. pr. ribe, ali rastline, katere je Matica že opisovala. Pisatelj kaže najprej važnost tičev za naše življenje, ustrojstvo telesa in način tičjega življenja, nato pa opisuje na prvem mestu slavca, potem taščico, drozga in druge tiče, med katerimi se odlikujeta zlasti lastavica in kukavica. Kakor nekdan našemu Erjavcu, tako teče drju. Gjurašinu beseda gladko, da se prijetno čita. Mnogo podatkov iz različnih izkušenj, dogodkov, iz opazovanja je tu nabranih kakor n. pr. v Brehmu. Jako dobro služijo opisovanju slike, ki so lepe in čiste, razločne. Kar smo že jedenkrat opomnili, omenjamo zopet, da navaja knjiga Mat. Hrv. živalska imena v latinskem, nemškem in laškem jeziku: zakaj ne bi jih navajala tudi v slovenskem? Dokler ne začno Hrvati bolj ozirati se na Slovence, moramo imeti vse besede o književnem jedinstvu Hrvatov in Slovencev za prazne fraze. Ako si želi „Matica Hrvatska“ udov med Slovenci, naj se nanje vsaj toliko ozira, kolikor na Nemce in Lahe.

Milivoj Šrepel *Preporod v Italiji* v XV. in XVI. stoljeću. 8°. Str. 283. Cena K 3.60. — To delo je uvrščeno med „Slike iz svjetske književnosti“, pa je prav tako slika iz svetovne kulture. Humanizem in renesansa, ki sta pripravljala v 15. in 16. veku novo dobo, sta cvetela in delovala najkrepkeje v Italiji. Italija je tudi dala obema poseben značaj. Zato je naš pisatelj posegel res v svetovno znamenit predmet, ko je zasnoval to knjigo, četudi

v sedanjih razmerah nikakor ni Hrvatom nujno potrebno, proučevati italijansko zgodovino. Delo naše ni zgodovinska študija po virih, temveč lepo, elegantno in mikavno sestavljena slika onega — skoro bi rekel — čarobnega življenja, ki se je v začetku novega veka živelo v italijanskih mestih in na italijanskih dvorih. Šreplov slog, njegova lahkota in čvrstost sta nam dobro znani že iz mnogih drugih spisov. O papežih v obče ne piše neprijazno; ker so čitatelji te knjižice omikani, upamo, da jih nekatere stvari ne bodo motile. — Jako bi želeli, da bi nam kak več pisatelj opisal tudi sedanjo dobo z novejšo strujo vred: s takim delom bo Matica ustregla prav mnogim. D.

Češka književnost.

Na češkem književnem polju se je pojavilo več znamenitih del, na katere treba opozoriti tudi Slovence. V založbi podjetne knjigarne Jos. R. Vilímek v Pragi je začelo izhajati sijajno ilustrovano delo z naslovom *Od Tater k Adriji*. Vse delo izide v 18 snopičih, prirejeno v jednaki velikosti, kakor že poprej dovršeno „Lětem českým světem“. Ker bodo v tem delu uvrščene tudi znamenitosti slovenskih dežel, radi tega se nadejamo, da posežejo po njem radi tudi Slovenci, zlasti oni, ki so le kolikaj večji češčine. Cena posamičnega snopiča je 80 h.

Ravno v tej založbi izhaja v snopičih po 10 h delo *Kralovic Marko*. Dobrodružství jihoslovanškega národního reka. Po Ivanu Filipoviću napisal B. Klika. S slikami St. Hudečka.

V isti založbi izhajajo romani drja. K. Maja; sedaj je na vrsti roman *V zemi Škipetarů*. Ravno tam se tiska tudi roman Jul. Vernea z naslovom *Dobrodružství tři Rusů a tři Angličanův*, snopič po 30 h, kakor tudi roman *Přeludy* I. A. Salova snopič po 30 h.

V tej založbi izhaja tudi nadalje delo: *Ze světa zvířat*. Velike fotografije živalij posnete po prirodi. Slike so opremljene s češkim tekstom od profesorja B. Bauša. 13. snopič n. pr. ima dvanajst velikih slik, katerih zlasti mladina ne more dovolj prehaliti. Vse delo izide v 16 snopičih po 80 h.

V založbi knjigarja J. Otto izhajajo *Sebrane spisy Karoline Světlé* v snopičih po 30 h

V komisiji knjigarne Fr. Řivnáča izhaja v snopičih *Kapesní slovník česko-polský*, sestavil profesor F. A. Hora, snopič po 45 h. Zanimivo je pri tem, da pisatelj za ta slovník nikjer ni mogel najti založnika, radi česar je bil primoran s pomočjo nekoliko poljskih rodoljubov založiti ga sam. Isti pisatelj je izdal v založbi A. Storchina v Pragi l. 1890. *Kapesní slovník polsko-český*, ki šteje 454 str. in velja 7 K 20 h. Čehi bodo torej v kratkem imeli doma dovolj potrebnih svojih slovarjev.